

Драган Великић

Пут у јуче

Архиве су, за већину људи, некакви несумњиво значајни, али прашњави списи, и само ће ретки радозналци пожелети да их погледају. Међутим, у архивама је време. Ту су депоноване неке друге свакодневице. Судски списи чувају истину о епохама као што је то случај с књигом Тибора Варадија, *Пут у јуче* (Академска књига, 2017) у којој су реконструисани неки од најзанимљивијих предмета из судске праксе породичне канцеларије, основане давне 1893. године.

Тридесет хиљада списа из адвокатске канцеларије Варади представљају чињенице функционисања правних система на овом простору, у одређеним периодима. У тој архиви сместио се читав један век. Ту се укрстила Историја са великим „И“, и појединачне, приватне историје са малим „и“.

За књижевника, писца – а Тибор Варади то јесте – 30.000 списа је Али-бабина пећина са исто толико животних прича, проширених контекстом времена. Ако томе додамо ауторову бритку памет, избрушен језик, истанчан стил, правничку способност одвајања битног од небитног, хумор... добијамо ову јединствену књигу, драгоцену документ простора и времена који одређују и нас, и наше друштво.

Три у једном – литература, документ и тезе за размишљање на тему ко смо и где смо.

Данашњем читаоцу ће многи судски случајеви од пре седамдесет година бити несхватљиви. Рецимо, како је могуће да је 1945. године евангелистички свештеник осуђен на годину дана затвора због

Када једном, кроз пет или шест деценија, неки нови Тибор Варади буде зашао у судске списе нашег времена, ко зна шта ће све открити? И како ли ће се тек чудити тадашњи читалац због податка да је председник државе имао лажну диплому. А нама је то данас нормална појава

наводно подругљивог осмеха у тренутку када Црвена армија улази у Зрењанин? Захваљујући судским архивама сачувана је стварна историја једне епохе – судбине конкретних људи. Када једном, кроз пет или шест деценија, неки нови Тибор Варади буде зашао у судске списе нашег времена, ко зна шта ће све открити? И како ли ће се тек чудити тадашњи читалац због податка да је председник државе – која ко зна да ли ће крајем 21. века уопште постојати – имао лажну диплому. А нама је то данас нормална појава.

Аутор овог текста памти случај спорне дипломе директора установе из културе у којој је радио средином осамдесетих година прошлог века. Читава прича је успешно заташкана, и тако је избегнут скандал.

Како је бенигна та прича из данашње перспективе, када су лажне дипломе стекле статус легалних докумената. Поседује их не само обичан свет, већ и градоначелник Београда, неки министри, чак и бивши председник Србије. И ником ништа.

Наравно, сличне афере се дешавају и у озбиљним државама, с том разликом што се таква кривична дела по кратком поступку решавају и санкционишу. Тако је 2011. године у Немачкој случај лажног доктората једног министра окончан у року од десет дана. У Србији фалсификат градоначелника Синише Малог ни после четири године нема епилог. Међутим, зато је један други случај решен ефикасношћу на којој би нам и Немци позавидели.

Недавно се појавила вест да је грађанка Весна Недељковић (58) из Горњег Милановца упућена на издржавање казне у пожаревачки затвор, јер није након смрти мужа на време предала његово оружје, за које је он, иначе, поседовао дозволу. Наиме, када је отишла у полицијску станицу да преда ловачку пушку и пиштољ, рекли су јој да је закаснила пет дана, јер је законски рок за враћање оружја 40 дана. Весна Недељковић се сама одлучила за петодневну казну, уместо новчане од 5.000 динара, јер се не осећа кривом. Још је из сопственог џепа морала да издвоји 8.000 динара за пут како би у затвор стигла на време.

Тако се то ради у правној држави.

У свом говору на прослави Дана полиције 2013. године, тадашњи председник

Србије, Томислав Николић, рекао је: „Право и правда поново станују у Србији.“

Негде у то време ухапшен је извесни Зоран Миладиновић из куршумлијског села Сагоњева, јер није имао личну карту док је у сеоском атару чувао стоку.

Не, није скривена камера!

Полицајци су чобанина Миладиновића уз пратњу спровели судији за прекршаје. Могао је да бира између новчане казне и три дана затвора. Миладиновић се определио за затвор.

Слутим да је, говорећи о праву и правди, председник Николић мислио на чобанина Миладиновића.

Аутор је књижевник, двоструки добитник НИН-ове награде. Објавио је десет романа, три збирке прича и пет књига есеја.